

Студент 3 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СУТНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Розкрито питання щодо визначення матеріальної відповідальності працівника, її сутності та умов виникнення. Розглянуто шляхи покриття завданої шкоди працівниками згідно з Кодексом Законів про працю (КЗпП).

Аннотация. Раскрыты вопросы определения материальной ответственности работника, ее сущности и условий возникновения. Рассмотрены пути покрытия ущерба работниками согласно Кодексу Законов о труде (КЗоТ).

Annotation. The article deals with the problem of determining the liability of the employee, its nature and conditions incurring it. The ways of repairing the damage caused by employees according to the Labor Code are described.

Ключові слова: матеріальна відповідальність, шкода підприємства, збереження майна, відповідальність, КЗпП.

Актуальність даного питання зумовлена тим, що Україна прагне бути цивілізованою правовою державою. Тому дослідження різних сторін відповідальності, зокрема – відповідальності організації за шкоду заподіяну з вини її працівника, є вкрай важливим і нагальним.

Метою даної роботи є визначення складових інституту матеріальної відповідальності працівника за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.

Предмет дослідження – матеріальна відповідальність працівників.

Загальнотеоретичні аспекти матеріальної відповідальності працівника розробляли такі вчені, як: В. Курочкіна, Курінний А. М., Сосна Б. І., Цветков С. В., Т. Нестерова та ін. [1].

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: визначити поняття матеріальної відповідальності працівника за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації; охарактеризувати підстави та умови матеріальної відповідальності працівника; з'ясувати порядок відшкодування шкоди.

Матеріальна відповідальність працівників – це один із видів юридичної відповідальності, що виражається в обов'язку працівників покрити повністю або частково покрити матеріальну шкоду, що була заподіяна з їх вини [2].

При покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються встановленням відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

За наявності визначених підстав і умов матеріальна відповідальність може бути покладена незалежно від притягнення працівника до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності [3].

На працівників не може бути покладена відповідальність за шкоду, яка відноситься до категорії нормального виробничо-господарського ризику, а також не одержані підприємством, установою, організацією прибутки і за шкоду, заподіяну працівником, що перебував у стані крайньої необхідності.

Працівник, який заподіяв шкоду, може добровільно покрити її повністю або частково. За згодою власника або уповноваженого ним органу працівник може передати для покриття заподіяної шкоди рівноцінне майно або полатодити пошкоджене.

Власник або уповноважений ним орган повинні створити працівникам умови, необхідні для нормальної роботи і забезпечення дорученого їм майна. Працівники зобов'язані дбайливо ставитися до майна підприємства, установи, організації і вживати заходів до запобігання шкоди.

За шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації при виконанні трудових обов'язків, працівники, з вини яких її заподіяно, несуть матеріальну відповідальність у розмірі прямої дійсної шкоди, але не більше свого середньомісячного заробітку, крім випадків, коли законодавством вона передбачена у більшому, ніж цей заробіток, розмірі. Якщо межі матеріальної відповідальності були визначені в укладеному з працівником контракті, вона покладається на нього відповідно до умов контракту.

Відповідно до законодавства обмежену матеріальну відповідальність несуть працівники, які допустили псування або знищення цінностей у ході трудового процесу. На інших працівників з числа службових осіб (наприклад майстра, технолога), якщо шкода від зіпсування або знищення через недбалість зазначених цінностей заподіяна внаслідок неправильних службових дій (бездіяльності), матеріальна відповідальність покладається також у межах середнього місячного заробітку. Відповідальність у тому ж розмірі за зіпсування або знищення через недбалість інструментів, вимірюваних приладів, спеціального одягу та інших предметів покладається на працівника, якщо названі цінності були видані йому в користування в зв'язку з виконанням трудових обов'язків [2].

А також обмежену відповідальність можуть понести керівники підприємств, установ, організацій та

заходів щодо запобігання простоїв, випуску недоброякісної продукції, розкрадання, знищення і псування матеріальних чи грошових цінностей.

Матеріальна відповідальність у повному розмірі шкоди покладається і в таких випадках, коли шкода завдана діями працівника, що мають ознаки діянь, переслідуваних у кримінальному порядку, але працівник був звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності для притягнення до кримінальної відповідальності або з інших підстав, передбачених законом [4].

При покладенні повної матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації працівником, який знаходився у нетверезому стані, необхідно врахувати, що нетверезий стан працівника може бути підтверджено як медичним висновком, так і іншими видами доказів (актами, поясненнями сторін і третіх осіб, показаннями свідків тощо), маючи на увазі, що заподіяння шкоди працівником, який був у нетверезому стані, є одним із найгрубших порушень трудових обов'язків, зменшення розміру відшкодування за цю шкоду, як правило, не допускається [4].

Відповідно до КЗпП працівник несе матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяною недостачею, умисним знищенням або умисним псуванням матеріалів, напівфабрикатів, виробів (продукції), в тому числі при їх виготовленні, а також інструментів, вимірювальних приладів, спеціального одягу та інших предметів, виданих підприємством, установою, організацією працівникові в користування.

Письмові договори про повну матеріальну відповідальність можуть бути укладені підприємством, установою, організацією з працівниками (що досягли вісімнадцятирічного віку), які займають посади або виконують роботи безпосередньо пов'язані із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей. Перелік таких посад і робіт, а також типовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність затверджується в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Покриття шкоди працівниками в розмірі, що не перевищує середнього місячного заробітку, провадиться за розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, а керівниками підприємств, установ, організацій та їх заступниками – за розпорядженням вищого в порядку підлеглості органу шляхом відрахування із заробітної плати працівника.

Розпорядження власника або уповноваженого ним органу, або вищого в порядку підлеглості органу має бути зроблено не пізніше двох тижнів з дня виявлення заподіяної працівником шкоди і звернено до виконання не раніше семи днів з дня повідомлення про це працівникові. Якщо працівник не згоден із відрахуванням або його розміром, трудовий спір за його заявою розглядається в порядку, передбаченому законодавством.

У разі випадків покриття шкоди провадиться шляхом подання власником або уповноваженим ним органом позову до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду.

Стягнення з керівників підприємств, установ, організацій та їх заступників матеріальної шкоди в судовому порядку провадиться за позовом вищого в порядку підлеглості органу або за заявою прокурора [4].

Таким чином, матеріальна відповідальність працівників – це один із видів юридичної відповідальності, що виражається в обов'язку працівників повністю або частково покрити матеріальну шкоду, що була заподіяна з їх вини.

Працівники, з вини яких заподіяно шкоду, несуть матеріальну відповідальність у розмірі прямої дійсної шкоди, але не більше свого середньомісячного заробітку та відповідно КЗпП договори про повну матеріальну відповідальність укладаються лише в письмовій формі.

Наук. керівн. Литвиненко А. О.

Література: 1. <http://ucheba.name/management/>. 2. Конституція України, із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VIІ від 19.09.2013. – Х., 2000. 3. Кодекс законів про працю : офіційне видання. – К. : Концерн "Видавничий дім "Ін Ю ре", 2008. 4. Кодекс Законів про Працю України з постатейними матеріалами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/content/860.htm>. 5. Маляревський Ю. Д. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / Ю. О. Маляревський ; під заг. ред. Тютюнника П. С. – Х. : Вид. "ІН ЖЕК", 2008. – 504 с.